

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

การผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกรในอำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว
Cassava Production by Farmers in Watthana Nakhon District of Sakaeo
Province

บุญถม คำภาค (Boonthom Khamphak)¹ บำเพ็ญ เขียวหวาน (Bumpen Keowan)²

พรชุลี นิลวิเศษ (Pornchulee Nilvises)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร (2) การใช้เทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร (3) ความรู้และแหล่งความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร (4) ความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลัง (5) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตและการส่งเสริมมันสำปะหลังของเกษตรกร ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังในอำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว สุ่มกลุ่มตัวอย่างจำนวน 278 คน โดยวิธีการสุ่มแบบง่าย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ และวิเคราะห์โดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ ผลการวิจัยพบว่า 1) เกษตรกรส่วนมากเป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 48.38 ปี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีประสบการณ์ในการปลูกมันสำปะหลังเฉลี่ย 13.76 ปี มีการถือครองที่ดินในการทำการเกษตรเป็นของตนเอง จำนวนพื้นที่ถือครองที่ดินในการทำการเกษตรทั้งหมดเฉลี่ย 38.37 ไร่ ขนาดพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังเฉลี่ย 20.06 ไร่ รายได้ของครัวเรือนในภาคการเกษตรเฉลี่ย 179,398.56 บาทต่อปี รายจ่ายของครัวเรือนในภาคการเกษตรเฉลี่ย 74,371.94 บาทต่อปี ผลผลิตมันสำปะหลังเฉลี่ย 3.53 ตัน/ไร่ รายได้เฉลี่ย 6,258.27 บาทต่อไร่ เกษตรกรส่วนมากไม่มีตำแหน่งทางสังคม เกษตรกรเกือบครึ่งหนึ่งเป็นสมาชิกของกลุ่มสมาชิกลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร 2) เกษตรกรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความยุ่งยากของเทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลังโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย 3) เกษตรกรส่วนมากมีความรู้ในระดับมากเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลัง และความรู้ที่เกษตรกรได้รับจากทั้ง 3 แหล่งความรู้ ได้แก่ สื่อบุคคล สื่อกลุ่ม และสื่อมวลชน ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย 4) เกษตรกรส่วนมากปลูกมันสำปะหลังโดยใช้พันธุ์เกษตรศาสตร์ 50 เก็บก่อนพันธุ์เก่าใช้ เกษตรกรทั้งหมดปลูกแบบปักท่อนพันธุ์ตั้งตรง การปลูก ใส่ปุ๋ย กำจัดวัชพืชและเก็บเกี่ยวด้วยแรงงานคน เกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่ปลูกแบบอาศัยน้ำฝนและใส่ปุ๋ยเคมี และเกษตรกรส่วนมากจำหน่ายผลผลิตที่ลานรับซื้อและโรงแปง 5) เกษตรกรมีปัญหาในการผลิตและการส่งเสริมมันสำปะหลังโดยภาพรวมอยู่ในระดับรุนแรงปานกลาง เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า ค่าสารเคมีราคาแพง ค่าจ้างแรงงานสูง และราคาผลผลิตต่ำเป็นปัญหาอยู่ในระดับรุนแรงมาก ดังนั้น จึงเสนอแนะว่า ควรจัดอบรมการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน และรัฐบาลควรกำหนดราคารับซื้อหัวมันสด 2.50-3.00 บาทต่อกิโลกรัม และควรส่งเสริมให้เกษตรกรทำการรวมกลุ่มกันผลิตและขาย อันนำไปสู่อำนาจการต่อรองราคาขายผลผลิตกับแหล่งรับซื้อได้

คำสำคัญ : การผลิต มันสำปะหลัง อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว

1 นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช boonthom.kha@mystou.net.

2 รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช bumpen.keo@mystou.ac.th

3 รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช Pornchulee.nil@mystou.ac.th

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

Abstract

The objectives of this research were (1) find out fundamental economic and social state of cassava farmers in Watthana Nakhon District of Sa Kaeo Province; (2) find out the application of technologies to their cassava production; (3) find out their knowledge and knowledge sources of the application of technologies to their cassava production; (4) find out their opinions on the application of technologies to their cassava production; and (5) find out their problems and suggestions on their cassava production. The population in this study was cassava farmers in Watthana Nakhon District of Sa Kaeo Province. 278 samples were selected by using a simple random sampling. The data were collected by interviewing the studied farmers using structural interview. The statistical used descriptive tatistic search as frequency, percentage, minimum value, maximum value, mean, standard deviation, and range. The findings of this study were as follows: (1) most of the studied farmers were female, with average age at 48.38 years. They were educated at lower primary level. The average period of their experience in cassava production was 13.76 years. The land used for growing their cassavas was their own land. Their average total agricultural area was 38.37 rai. The average size of their area used for growing cassavas was 20.06 rai. Their average household income deriving from agricultural section was 179,398.56 Baht/year. Their average household expenditure on agricultural section was 74,371.94 Baht/year. The average quantity of their produce was 3.53tons/rai. Their average income deriving from cassava production was 6,258.27 Baht/rai. Most of them had no social position. And almost a half of them were a client of the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives. (2) search find out explore etc.their opinions on the complication of the cassava production technology, the complication was generally at low level.(3) most of the studied farmers had much knowledge of the application of technologies to their cassava production, while their knowledge transferred from 3 knowledge sources – personal media, group media, and mass media was at low level. (4) most of them grew their cassavas in Kasetsart 50 tribe. They usually kept old cassava tribe logs and grew them by pushing the logs into the soil vertically, applied chemical fertilizer, eliminated weeds for them, and harvested, these activities were done by their labor. The water sources of most of them were mostly the rain. And they mostly distributed their produce at marketplaces or cassava starch factories. And (5) the studied farmers had overall severe problems on cassava production at medium level, such as the chemical substances were expensive, the wage for their labor was high, but the selling price of their produce was low. They suggested that there should have been training courses for them on fertilizer application adhering to the soil analyzing value, the government should have fixed the selling price of fresh cassavas at 2.50-3.00 Baht/kg., and supported them in uniting in producing and distributing their fresh cassavas leading to their power to bargain with merchants on the selling price of their produce.

Keywords: Production, Cassava, Watthana Nakhon District, Sa Kaeo Province

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

บทนำ

มันสำปะหลังเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย ในปีเพาะปลูก 2555/56 สามารถผลิตได้เป็นอันดับ 4 ของโลก โดยมีผลผลิต 21.91 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 8.7 รองลงมาจากประเทศไนจีเรีย บราซิล และอินโดนีเซีย ซึ่งมีผลผลิต 52.40 ล้านตัน 25.44 ล้านตัน และ 24.01 ล้านตัน ตามลำดับ โดยประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังอันดับหนึ่งของโลก ในปี 2556 ครอบคลุมแบ่งการตลาด ร้อยละ 80-90 การส่งออกรวม 6.01 ล้านตันต่อปี ตลาดหลักที่สำคัญของผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังส่วนใหญ่อยู่ในทวีปเอเชีย มันเส้น คือ ประเทศจีน มันสำปะหลังอัดเม็ด ได้แก่ ประเทศเกาหลีใต้ ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา และแป้งมันสำปะหลัง ได้แก่ ประเทศจีน อินโดนีเซีย และญี่ปุ่น ส่วนประเทศคู่แข่งที่สำคัญคือ ประเทศเวียดนาม (คณะอนุกรรมการเตรียมความพร้อมภาคการเกษตรสู่ประชาคมอาเซียน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 2556: 13-14) ซึ่งไทยมีเนื้อที่เพาะปลูกปี 2555/56 จำนวน 8.78 ล้านไร่ผลต่อไร่ 3,419 กิโลกรัม ต้นทุนการผลิต 1,798 บาทต่อตัน แหล่งผลิตใน 5 จังหวัดแรก ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา กำแพงเพชร ชัยภูมิ สระแก้ว และจังหวัดนครสวรรค์โดยสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (2554) ระบุ ยุทธศาสตร์ประการหนึ่ง คือการเพิ่มผลผลิตเฉลี่ยต่อหน่วยพื้นที่ของประเทศโดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มผลผลิตเฉลี่ยต่อพื้นที่ของประเทศจาก 3.6 เป็น 5 และ 6 ตันต่อไร่ ตามลำดับ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2557) ระบุว่า ในปี 2556 จังหวัดสระแก้ว มีเนื้อที่เก็บเกี่ยว 397,215 ไร่ ผลผลิต 1,362,393 ตัน ผลผลิตต่อไร่ 3,430 กิโลกรัม และอำเภอวัฒนานครเป็นอำเภอหนึ่งที่มีพื้นที่เพาะปลูกมันสำปะหลังที่สำคัญในจังหวัดสระแก้ว มีเนื้อที่เพาะปลูก 75,941 ไร่ เนื้อที่เก็บเกี่ยว 69,113 ไร่ ผลผลิต 246,872 ตัน ผลผลิตต่อไร่ 3,572 กิโลกรัม การผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร แสดงให้เห็นว่า ผลผลิตต่อไร่ยังต่ำกว่าเป้าหมายของการพัฒนาการผลิตมันสำปะหลังของประเทศ

จากประเด็นปัญหาและสถานการณ์ดังกล่าวจึงมีความจำเป็นต้องศึกษาการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกรในอำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไข และวางแผนส่งเสริมการผลิตมันสำปะหลังของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อันจะนำไปสู่การส่งเสริมเทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับการผลิตมันสำปะหลังให้สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกรและนโยบายการพัฒนาการผลิตมันสำปะหลังของประเทศต่อไป ตลอดจนเป็นฐานข้อมูลในการวิจัยครั้งต่อไป สำหรับนักส่งเสริม นักวิจัย และผู้ที่สนใจ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร
2. เพื่อศึกษาการใช้เทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร
3. เพื่อศึกษาความรู้และแหล่งความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร
4. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลัง
5. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตและการส่งเสริมมันสำปะหลังของเกษตรกร

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกรในอำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) โดยประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือ เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังในอำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว จำนวน 4,754 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (1973) โดยให้ความคลาดเคลื่อนร้อยละ 6 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเพื่อวิจัย จำนวน 278 คน จากการสุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured interview) ประกอบด้วย คำถามแบบปลายปิดและคำถามแบบปลายเปิด ซึ่งมีการทดสอบเครื่องมือ โดยความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี การผลิตมันสำปะหลัง มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.937 แหล่งที่มาของความรู้และระดับการได้รับความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกรมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.878 และปัญหาในการใช้เทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกรมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.899 ซึ่งเป็นค่าที่อยู่ในเกณฑ์สูงจึงนำไปใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป และวิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนา (descriptive statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และการจัดลำดับ

ผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร

1) สภาพพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนมากเป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 48.38 ปี เกษตรกรประมาณหนึ่งในสามจบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และมีประสบการณ์ในการปลูกมันสำปะหลังเฉลี่ย 13.76 ปี

2) สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีการถือครองที่ดินในการทำการเกษตรเป็นของตนเอง จำนวนพื้นที่ถือครองที่ดินในการทำการเกษตรที่เป็นของตนเองเฉลี่ย 28.78 ไร่ จำนวนพื้นที่ถือครองที่ดินในการทำการเกษตรที่เป็นการเช่าเฉลี่ย 21.88 ไร่ จำนวนพื้นที่ถือครองที่ดินในการทำการเกษตรที่เป็นที่ดินทำฟรีเฉลี่ย 19.92 ไร่ จำนวนพื้นที่ถือครองที่ดินในการทำการเกษตรทั้งหมดเฉลี่ย 38.37 ไร่ ขนาดพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังเฉลี่ย 20.06 ไร่ จำนวนแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 2.37 คน จำนวนแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือนที่เป็นเพศชายเฉลี่ย 1.27 คน จำนวนแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือนที่เป็นเพศหญิงเฉลี่ย 1.10 คน รายได้ของครัวเรือนในภาคการเกษตรเฉลี่ย 179,398.56 บาทต่อปี รายจ่ายของครัวเรือนในภาคการเกษตรเฉลี่ย 74,371.94 บาทต่อปี ผลผลิตมันสำปะหลังเฉลี่ย 3.53 ตัน/ไร่ รายได้จากการปลูกมันสำปะหลังในปีที่ผ่านมาเฉลี่ย 121,035.97 บาท และรายได้เฉลี่ย 6,258.27 บาทต่อไร่

3) สภาพทางสังคมของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนมาก ไม่มีตำแหน่งทางสังคม และเกษตรกรเกือบครึ่งหนึ่งเป็นสมาชิกของกลุ่มสมาชิกลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และอีกเกือบครึ่งหนึ่งไม่เป็นสมาชิกของกลุ่มต่างๆ

2. การใช้เทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร

1) พันธุ์มันสำปะหลัง

แหล่งที่มาของพันธุ์มันสำปะหลัง พบว่า เกษตรกรส่วนมากมีแหล่งที่มาของพันธุ์มันสำปะหลัง โดยการเก็บท่อนพันธุ์เก่าใช้ พันธุ์มันสำปะหลังที่ใช้ปลูก พบว่า เกษตรกรส่วนมากปลูกมันสำปะหลังโดยใช้พันธุ์เกษตรศาสตร์ 50 การ

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

เตรียมท่อนพันธุ์มันสำปะหลัง พบว่า เกษตรกรทั้งหมดมีการเก็บอายุท่อนพันธุ์ 1-5 วัน เกษตรกรส่วนใหญ่ตัดท่อนพันธุ์ก่อนปลูกแบบตรง เกษตรกรส่วนมากมีระยะเวลาการเก็บต้นพันธุ์ก่อนปลูก 21-30 วัน และใช้ท่อนพันธุ์ยาว 1-20 เซนติเมตร และเกษตรกรเกือบครึ่งหนึ่งไม่แช่ท่อนพันธุ์

2) การปลูกมันสำปะหลัง

การเตรียมดิน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เตรียมดินโดยการไถจกร่องเดี่ยว เกษตรกรส่วนมากไถตะ และไถแปร ระยะปลูก พบว่า เกษตรกรส่วนมากใช้ระยะปลูก 1.0x1.0 เมตร การปลูก พบว่า เกษตรกรทั้งหมดใช้การปลูกด้วยแรงงานคน วิธีการปลูก พบว่า เกษตรกรทั้งหมดใช้วิธีการปลูกโดยใช้ท่อนพันธุ์แบบปักตั้งตรง

3) การดูแลรักษามันสำปะหลัง

การกำจัดวัชพืช พบว่า เกษตรกรทั้งหมดกำจัดวัชพืชด้วยแรงงานคนและใช้สารเคมี การใส่ปุ๋ย พบว่า เกษตรกรทั้งหมดใส่ปุ๋ยโดยใช้แรงงานคน ชนิดปุ๋ย พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ใส่ปุ๋ยเคมี การให้น้ำ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่อาศัยน้ำฝน การระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืช พบว่า เกษตรกรประมาณหนึ่งในสามระบุว่ามีการระบาดของเพลี้ยแป้ง และพบว่าเกษตรกรส่วนน้อย เกิดการระบาดของโรคใบไหม้ โรครากเน่าหรือหัวเน่า โรคใบจุดสีน้ำตาล ไรแดง และหากเกิดการระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืชดังกล่าว เกษตรกรส่วนมากจะทำการฉีดสารป้องกันกำจัดและถอนทิ้ง

4) การเก็บเกี่ยวและการจำหน่ายผลผลิตมันสำปะหลัง

การเก็บเกี่ยว พบว่า เกษตรกรทั้งหมดเก็บเกี่ยวด้วยแรงงานคน รองลงมาเก็บเกี่ยวด้วยเครื่องจักรกล อายุผลผลิตที่เก็บเกี่ยว พบว่า เกษตรกรประมาณหนึ่งในสามเก็บเกี่ยวผลผลิตที่อายุ 10 เดือน ทั้งนี้แหล่งจำหน่ายผลผลิต พบว่า เกษตรกรส่วนมากจำหน่ายผลผลิตที่ลานรับซื้อ และโรงแปง

3. ความรู้และแหล่งความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร ระดับความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนมาก มีความรู้มาก รองลงมา มีความรู้ปานกลาง และมีส่วนน้อย มีความรู้มากที่สุด และแหล่งความรู้จากสื่อบุคคล สื่อกลุ่ม และสื่อมวลชนและระดับการได้รับความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีแหล่งความรู้จากสื่อบุคคล สื่อกลุ่ม และสื่อมวลชน และระดับการได้รับความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลังโดยรวมทั้งหมดอยู่ในระดับน้อย

4. ความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลัง พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นต่อความยุ่งยากของเทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลังในภาพรวมอยู่ในระดับยุ่งยากน้อย คือ เทคโนโลยีการผลิตในด้านการเตรียมดิน การเตรียมท่อนพันธุ์และแช่ท่อนพันธุ์ การปลูกและการดูแลรักษา และการเก็บเกี่ยว

5. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตและการส่งเสริมมันสำปะหลังของเกษตรกร

ปัญหาในการผลิตและการส่งเสริมมันสำปะหลังของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีปัญหาในการผลิตและการส่งเสริมมันสำปะหลัง โดยภาพรวมทั้งหมดอยู่ในระดับรุนแรงปานกลาง โดยเกษตรกรมีปัญหาในแต่ละประเด็นดังนี้

1) ด้านต้นทุนการผลิต พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับรุนแรงปานกลาง เมื่อพิจารณาประเด็น พบว่า ค่าสารเคมีราคาแพง และค่าจ้างแรงงานสูง จัดอยู่ในระดับรุนแรงมาก ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงราคาแพงอยู่ในระดับรุนแรงปานกลาง และประเด็นที่อยู่ในระดับรุนแรงน้อย คือ ค่าท่อนพันธุ์มันสำปะหลังราคาแพง

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

2) ด้านการตลาด พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับรุนแรงปานกลาง เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า ราคาผลผลิตต่ำ อยู่ในระดับรุนแรงมาก ส่วนประเด็นอื่นๆอยู่ในระดับรุนแรงปานกลางเรียงตามลำดับดังนี้ ขาดการชั่งน้ำหนักที่เที่ยงตรงจากแหล่งรับซื้อ ขาดการรับซื้อจากเปอร์เซ็นต์แท้จริง และการหักค่าสิ่งเจือปนเกินความเป็นจริง

3) ด้านภัยธรรมชาติ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับรุนแรงน้อย เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า เกิดฝนแล้ง เกิดน้ำท่วม และพายุไต้ฝุ่นขนาดใหญ่ อยู่ในระดับรุนแรงปานกลาง ส่วนประเด็นอื่นๆอยู่ในระดับความรุนแรงน้อยเรียงตามลำดับดังนี้ เกิดโรครากเน่าหรือหัวเน่าระบาด เกิดโรคใบไหม้ระบาด เกิดโรคใบจุดสีน้ำตาลระบาด และไรแดงระบาด

4) ด้านเกษตรกร พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับรุนแรงปานกลาง เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า ทุกประเด็นปัญหาอยู่ในระดับรุนแรงปานกลางเรียงตามลำดับดังนี้ ขาดการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับพื้นที่ ขาดความรู้ความสามารถในการจัดการ

5) ด้านการส่งเสริมการเกษตร พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับรุนแรงปานกลาง เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า ทุกประเด็นปัญหาอยู่ในระดับรุนแรงปานกลางเรียงตามลำดับดังนี้ เจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอกับเกษตรกร ช่องทางการสื่อสารน้อย ประสิทธิภาพในการสื่อสารน้อย และขาดการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

ข้อเสนอแนะในการผลิตและการส่งเสริมมันสำปะหลังของเกษตรกร

1) ด้านต้นทุนการผลิต พบว่า เกษตรกรเกือบครึ่งหนึ่งเสนอแนะว่าควรมีการควบคุมราคาปัจจัยการผลิต รองลงมาเกษตรกรเสนอแนะให้สนับสนุนปัจจัยการผลิต และเกษตรกรส่วนน้อยเสนอแนะให้อบรมให้ความรู้ในการลดต้นทุนการผลิตมันสำปะหลัง

2) ด้านการตลาด พบว่า เกษตรกรส่วนมากเสนอแนะให้รัฐบาลกำหนดราคารับซื้อหัวมันสด 2.50-3.00 บาทต่อกิโลกรัม รองลงมาเกษตรกรเสนอแนะให้มีจุดรับซื้อที่มีมาตรฐาน เป็นธรรม และเกษตรกรส่วนน้อยเสนอแนะให้ควรจะมีเพิ่มจุดรับซื้อที่เป็นของหน่วยงานภาครัฐ

3) ด้านภัยธรรมชาติ พบว่า เกษตรกรเกือบครึ่งหนึ่งเสนอแนะให้มีการประกันความเสียหายจากภัยธรรมชาติ เกษตรกรประมาณหนึ่งในสามเสนอแนะให้ทำฝนเทียม และเกษตรกรส่วนน้อยเสนอแนะให้มีแหล่งน้ำ

4) ด้านเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนมากเสนอแนะให้อบรมให้ความรู้เทคโนโลยีใหม่ๆในการผลิตมันสำปะหลัง และเกษตรกรส่วนน้อยเสนอแนะให้ควรส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มหรือจัดตั้งสมาคมผู้ปลูกมันสำปะหลัง

5) ด้านการส่งเสริมการเกษตร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เสนอแนะให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรให้ความรู้/อบรม/สาธิตเกี่ยวกับการผลิตมันสำปะหลังอย่างสม่ำเสมอ และเกษตรกรส่วนน้อยเสนอแนะให้มีศูนย์เรียนรู้ด้านการเกษตร

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร

สภาพพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกร เกษตรกรส่วนมากเป็นเพศหญิง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอำนาจ บุญณะ (2552: 97) ที่ศึกษาความต้องการการพัฒนาการเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร อำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี พบว่า เกษตรกรร้อยละ 53.64 เป็นเพศหญิง เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 48.38 ปี เกษตรกรประมาณหนึ่งในสามจบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปริญญารัตน์ ภูศิริ และคณะ (2554 : 59) ที่ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรผู้ร่วมโครงการการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลังปี 2554 จำนวน 4,092 ราย พบว่า เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 47.1 ปี ระดับการศึกษาของเกษตรกร ร้อยละ 73.6 มีการศึกษาระดับประถมศึกษา และเกษตรกรมีประสบการณ์ในการปลูกมันสำปะหลังเฉลี่ย 13.76 ปี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประพิศ วรรณสังข์ (2551: 95) ที่ศึกษาการผลิตและการตลาดมันสำปะหลังของเกษตรกร อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว พบว่า เกษตรกรมีประสบการณ์ในการปลูกมันสำปะหลังเฉลี่ย 13.52 ปี

สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร เกษตรกรมีขนาดพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังเฉลี่ย 20.06 ไร่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชนพัต น้อยเพ็ง (2550: 79) ที่ศึกษาการส่งเสริมการผลิตมันสำปะหลังเป็นพืชพลังงานทดแทนแก่เกษตรกร อำเภอดรอน จังหวัดอุดรธานี พบว่า มีพื้นที่สำหรับปลูกมันสำปะหลัง โดยเฉลี่ย 20.68 ไร่ต่อครัวเรือน และผลการวิจัยยังพบว่า ขนาดพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังเฉลี่ย 20.06 ไร่ มีขนาดพื้นที่ปลูกเกินครึ่งหนึ่งของพื้นที่ถือครองในการทำการเกษตรทั้งสิ้นเฉลี่ย 38.37 ไร่ เกษตรกรมีจำนวนแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 2.37 คน จำนวนแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือนที่เป็นเพศชายเฉลี่ย 1.27 คน จำนวนแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือนที่เป็นเพศหญิงเฉลี่ย 1.10 คน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประพิศ วรรณสังข์ (2551: 95) ที่ศึกษาการผลิตและการตลาดมันสำปะหลังของเกษตรกร อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว พบว่าเกษตรกรมีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.52 คน มีจำนวนแรงงานในครอบครัวเพศชายเฉลี่ย 1.34 คน มีจำนวนแรงงานในครอบครัวเพศหญิงเฉลี่ย 1.20 คนและทั้งนี้อาจเป็นเพราะแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือนมีเพียงสามีและภรรยา อาจทำให้ในอนาคตประสบปัญหาขาดแคลนเกษตรกรได้ ดังนั้นจึงต้องหาโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ เกษตรกรมีรายได้ของครัวเรือนในภาคการเกษตรเฉลี่ย 179,398.56 บาทต่อปี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชนพัต น้อยเพ็ง (2550: 79) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้จากภาคการเกษตรในรอบปี 2550 โดยเฉลี่ย 174,564.20 บาท ซึ่งส่วนใหญ่เป็นรายได้ที่ได้จากการขายผลผลิตข้าว มันสำปะหลัง อ้อย และข้าวโพด และทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกษตรกรมีรายได้หลักของครัวเรือนในภาคการเกษตรมาจากการทำไร่ และมีรายจ่ายของครัวเรือนในภาคเกษตรเฉลี่ย 74,371.94 บาทต่อปี ทำให้มีรายได้ของครัวเรือนในภาคการเกษตรถึง 2.4 เท่าของรายจ่ายของครัวเรือนในภาคเกษตรผลตอบแทนค่อนข้างสูงเมื่อเปรียบเทียบกับพืชชนิดอื่น จึงทำให้เกษตรกรนิยมปลูกกันอย่างกว้างขวาง เกษตรกรเพียงหนึ่งในสามเมื่อเทียบกับเกษตรกรทั้งหมด มีรายจ่ายของครัวเรือนในภาคการเกษตรมาจากค่าสารกำจัดศัตรูพืช ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังส่วนใหญ่ของเกษตรกรไม่เกิดการระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืช เกษตรกรมีผลผลิตมันสำปะหลังเฉลี่ย 3.53 ตัน/ไร่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญยลักษณ์ กำเลิศทอง (2555: 61) ที่ศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกรในตำบลหนองกุ่ม อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า เกษตรกรมีผลผลิตมันสำปะหลังเฉลี่ยต่อไร่เฉลี่ย 3.63 ตัน และเมื่อเทียบกับผลผลิตมันสำปะหลังเฉลี่ยของประเทศ

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

3.42 ต้น/ไร่ พบว่าเกษตรกรมีผลผลิตมันสำปะหลังเฉลี่ยสูงกว่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกษตรกรมีการปลูกมันสำปะหลังในเขตที่ดินที่มีสมรรถนะสูงในการผลิตมันสำปะหลัง ทำให้มีศักยภาพในการให้ผลผลิตของมันสำปะหลัง

สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร เกษตรกรเกือบครึ่งหนึ่งเป็นสมาชิกของกลุ่มสมาชิกลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาการเป็นสมาชิกกลุ่มของปริญญารัตน์ ภูศิริ และคณะ (2554: 60) พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 68.3 เป็นสมาชิกธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

2. การใช้เทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร

พันธุ์มันสำปะหลัง เกษตรกรส่วนมากมีแหล่งที่มาของพันธุ์มันสำปะหลังโดยการเก็บท่อนพันธุ์เก่าใช้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเพชร ทวีวงษ์ (2555: 64-71) ที่ศึกษาการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกรในอำเภอหนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 84.7 เก็บพันธุ์เก่าใช้ปลูกฤดูต่อไป เกษตรกรส่วนมากปลูกมันสำปะหลังโดยใช้พันธุ์เกษตรศาสตร์ 50 ซึ่งสอดคล้องผลการวิจัยของธนพัต น้อยเพ็ง (2550: 80) พบว่า พันธุ์มันสำปะหลังที่ใช้ส่วนใหญ่ใช้พันธุ์เกษตรศาสตร์ 50 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีเสถียรภาพและการปรับตัวกับสภาพแวดล้อมได้ดี ปริมาณแป้งสูง และเป็นพันธุ์ที่ส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกตามโครงการพัฒนาเพื่อเพิ่มผลผลิตพืชพลังงาน เกษตรกรส่วนมากใช้ท่อนพันธุ์ยาว 1-20 เซนติเมตร ซึ่งสอดคล้องกับหลักวิชาการของกรมส่งเสริมการเกษตร (2554: 78) ที่ได้แนะนำว่า ตัดท่อนพันธุ์ยาวประมาณ 20 เซนติเมตรสำหรับปลูกในฤดูฝน เกษตรกรส่วนมากมีการแช่ท่อนพันธุ์ด้วยสารเคมี ซึ่งสอดคล้องกับหลักวิชาการของกรมส่งเสริมการเกษตร (2554: 81-84) ที่ได้แนะนำว่า แช่ท่อนพันธุ์ด้วยสารฆ่าแมลงที่แนะนำก่อนปลูก เพื่อป้องกันเพลี้ยแป้งที่ติดมากับท่อนพันธุ์ หรือระบอบมาจากแปลงข้างเคียง เนื่องจากเป็นระยะวิกฤตจำเป็นต้องตรวจชีวิตของเพลี้ยแป้ง หรือลดจำนวนเพลี้ยแป้งให้เหลือน้อยที่สุด

การปลูกมันสำปะหลัง เกษตรกรส่วนมากไถดะ ไถแปร และใช้ระยะปลูก 1.0x1.0 เมตร และเกษตรกรทั้งหมดใช้วิธีการปลูกโดยใช้ท่อนพันธุ์แบบปักตั้งตรงซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร(องค์การมหาชน) (2557) ได้ระบุถึง การเตรียมดินว่า การเตรียมดินควรไถ 2 ครั้ง ด้วยพล 3 และพล 7 ไถลึกประมาณ 8-12 นิ้ว ระยะปลูกมันสำปะหลังสามารถปลูกได้ตั้งแต่ระยะ 60x60 เซนติเมตร จนถึง 120x120 เซนติเมตร โดยระยะ 100x100 เซนติเมตรจะมีแนวโน้มให้ผลผลิตสูงกว่าระยะอื่นๆ และวิธีการปลูกมันสำปะหลังของเกษตรกรมี 2 วิธี คือ การปลูกแบบนอนและการปลูกแบบปัก โดยการปลูกแบบปักจะให้ผลดีว่าการปลูกแบบนอน เนื่องจากมันสำปะหลังจะงอกได้เร็วกว่า สะดวกต่อการปลูกซ่อมและกำจัดวัชพืช การปลูกแบบปักสามารถปลูกได้ทั้งปักตรงและปักเอียง โดยปักลึกลงไปดินประมาณ 10-15 เซนติเมตร เกษตรกรทั้งหมดใช้การปลูกด้วยแรงงานคน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเพชร ทวีวงษ์ (2555 : 64-71) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 100 ปลูกมันสำปะหลังโดยใช้แรงงานคน

การดูแลรักษามันสำปะหลัง เกษตรกรทั้งหมดใส่ปุ๋ยโดยใช้แรงงานคน กำจัดวัชพืชด้วยแรงงานคนและใช้สารเคมี เกษตรกรส่วนใหญ่ใส่ปุ๋ยเคมี อาศัยน้ำฝน เกษตรกรประมาณหนึ่งในสามระบุว่ามีการระบาดของเพลี้ยแป้ง และเกษตรกรส่วนน้อย เกิดการระบาดของโรคใบไหม้ โรครากเน่าหรือหัวเน่า โรคใบจุดสีน้ำตาล ไรแดง และหากเกิดการระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืชดังกล่าว เกษตรกรส่วนใหญ่มีการฉีดสารป้องกันกำจัดและถอนทิ้ง ซึ่งสอดคล้องกับ เพชร ทวีวงษ์ (2555: 64-71) พบว่า วิธีการใส่ปุ๋ย และปุ๋ยที่ใช้ใส่ในการปลูกมันสำปะหลัง พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังอำเภอหนองใหญ่ ร้อยละ 98.7 ใช้แรงงานคนใส่ปุ๋ยรองพื้น ส่วนปุ๋ยที่ใช้ส่วนใหญ่ ร้อยละ 99.0 ใช้ปุ๋ยเคมี การให้น้ำในแปลงมันสำปะหลัง พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังอำเภอหนองใหญ่ ส่วนใหญ่ ร้อยละ 100 อาศัยน้ำฝน วิธีการกำจัดวัชพืช

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังอำเภอหนองใหญ่ส่วนใหญ่ ร้อยละ 100 กำจัดวัชพืชโดยใช้แรงงานคน รองลงมาร้อยละ 93.5 กำจัดวัชพืชด้วยสารเคมี และการป้องกันกำจัดโรคและศัตรูมันสำปะหลัง พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังอำเภอหนองใหญ่ ส่วนใหญ่มีการป้องกันกำจัดโรคและศัตรูมันสำปะหลัง ร้อยละ 71.0 เพลี้ยแป้ง รองลงมาร้อยละ 30.0 โรครากเน่าหัวเน่า ร้อยละ 13.7 โรคใบไหม้ ร้อยละ 7.2 แมลงหิวข้าว และ ร้อยละ 6.8 โรคใบจุดสีน้ำตาล และทั้งนี้อาจเป็นเพราะการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชและการใส่ปุ๋ยเคมี ขจัดปัญหาความยากลำบากในการกำจัดวัชพืชด้วยมือ ช่วยให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น และสามารถให้ผลทันที

การเก็บเกี่ยวและการจำหน่ายผลผลิตมันสำปะหลัง เกษตรกรทั้งหมดเก็บเกี่ยวด้วยแรงงานคน และเกษตรกรส่วนมากจำหน่ายผลผลิตที่ลานรับซื้อและโรงแปง ซึ่งสอดคล้องกับเพชร ทวีวงษ์ (2555: 64-71) พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังอำเภอหนองใหญ่ ส่วนใหญ่ ร้อยละ 94.1 เก็บเกี่ยวโดยใช้แรงงานคน และเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังอำเภอหนองใหญ่ ส่วนใหญ่ ร้อยละ 71.3 ขายผลผลิตกับลานรับซื้อมันสำปะหลัง

3. ความรู้และแหล่งความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร

ความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร เกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับอายุการเก็บเกี่ยวมันสำปะหลังที่เหมาะสม เนื่องจากเกษตรกรประมาณหนึ่งในสามเก็บเกี่ยวผลผลิตมันสำปะหลังที่อายุการเก็บเกี่ยว 10 เดือน ซึ่งตามหลักวิชาการ กรมส่งเสริมการเกษตร (2554: 91-92) ได้อธิบายว่า มันสำปะหลังเป็นพืชที่ไม่จำกัดอายุการเก็บเกี่ยวแต่ควรเก็บเกี่ยวเมื่ออายุครบ 8 เดือนขึ้นไป อายุเก็บเกี่ยวที่เหมาะสมคือ 12 เดือน ไม่ควรเก็บเกี่ยวในช่วงที่มีฝนตกชุกเพราะจะทำให้มีเปอร์เซ็นต์แป้งต่ำ และเกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับโรคใบจุดสีน้ำตาล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังส่วนใหญ่ไม่เกิดการระบาดของโรคดังกล่าว ทำให้เกษตรกรไม่มีความรู้เกี่ยวกับโรคใบจุดสีน้ำตาล

แหล่งความรู้และระดับการได้รับความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร ในภาพรวมความรู้ที่เกษตรกรได้รับเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลังจากทั้ง 3 แหล่งความรู้อยู่ในระดับน้อย ซึ่งแหล่งความรู้จากสื่อบุคคล เกษตรกรได้รับความรู้ในระดับมากจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจากกรมส่งเสริมการเกษตร (สำนักงานเกษตรอำเภอ/จังหวัด) แหล่งความรู้จากสื่อกลุ่ม เกษตรกรได้รับความรู้ในระดับน้อยที่สุดจากการศึกษาดูงาน แปลงสาธิต และการสัมมนา และแหล่งความรู้จากสื่อมวลชน เกษตรกรได้รับความรู้ในระดับปานกลางจากรายการโทรทัศน์ และได้รับความรู้ในระดับน้อยที่สุดจากหนังสือพิมพ์ นิตยสาร และสื่ออิเล็กทรอนิกส์/อินเทอร์เน็ต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปริญญารัตน์ ภูศิริ และคณะ (2554: 61) จากการสอบถามเกษตรกรถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารที่เกษตรกรได้รับเกี่ยวกับมันสำปะหลัง พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 87.9 ได้รับข้อมูลข่าวสารจากนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรมากที่สุด และร้อยละ 47.2 ได้รับข้อมูลข่าวสารจากเพื่อนบ้าน ใกล้เคียงกับได้รับข้อมูลข่าวสารจากโทรทัศน์ ร้อยละ 46.6 และสอดคล้องกับ เพชร ทวีวงษ์ (2555: 58-59) พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังอำเภอหนองใหญ่ ส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับข้อมูลข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ ร้อยละ 52.12 รองลงมาร้อยละ 50.16 จากการอบรม/ดูงาน

4. ความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลัง ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความยุ่งยากของเทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลังโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เนื่องจากเกษตรกรทั้งหมดมีการจ้างแรงงานคนในการปลูก ใส่ปุ๋ย กำจัดวัชพืช และการเก็บเกี่ยว แต่เมื่อพิจารณาในบางประเด็นผลการวิจัย พบว่า การแช่ท่อนพันธุ์ด้วยสารชีวภัณฑ์ การป้องกันกำจัดโรคพืชด้วยสารชีวภัณฑ์ การป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืชด้วยสารชีวภัณฑ์ อยู่ใน

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

ระดับผู้ยกปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการปฏิบัติมีความยุ่งยากกว่าการใช้สารเคมี ทั้งในส่วนของการผลิต การนำไปใช้งาน และอายุการเก็บรักษา

5. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตและการส่งเสริมมันสำปะหลังของเกษตรกร

ปัญหาในการผลิตและการส่งเสริมมันสำปะหลังของเกษตรกร โดยภาพรวมอยู่ในระดับรุนแรงปานกลาง โดยแบ่งเป็น 5 ด้าน ดังนี้

1) ด้านการตลาด ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรมีปัญหาในระดับรุนแรงมาก 1 ประเด็น ได้แก่ ราคาผลผลิตต่ำ เนื่องจากเกษตรกรส่วนมากจำหน่ายผลผลิตให้กับลานรับซื้อและโรงแปง ซึ่งทั้งสองแหล่งรับซื้อเป็นของเอกชน พ่อค้าคนกลาง ทำให้ราคาซื้อไม่แน่นอน เป็นธรรม และมีมาตรฐาน โดยพบว่าปัญหาราคาส่งผลผลิตต่ำเป็นผลมาจากอีก 3 ประเด็น ปัญหาซึ่งอยู่ในระดับความรุนแรงปานกลาง ได้แก่ ขาดการชั่งน้ำหนักที่เที่ยงตรงจากแหล่งรับซื้อ ขาดการรับซื้อจาก % แป้งจริง และการหักค่าสิ่งเจือปนเกินความเป็นจริง ซึ่งสอดคล้องกับเพชร ทวีวงษ์ (2555 : 72-73) พบว่า ระบบการตลาด พบว่าค่าน้ำหนักเฉลี่ย 3.42 จากราคาส่งผลผลิตต่อกิโลกรัมระดับความรุนแรงมาก รองลงมาค่าน้ำหนักเฉลี่ย 3.31 จากการหักสิ่งเจือปนมีระดับความรุนแรงปานกลาง

2) ด้านเกษตรกร ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรมีปัญหาในระดับรุนแรงปานกลางทุกประเด็น ได้แก่ ขาดการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับพื้นที่ ขาดความรู้ความสามารถในการจัดการ และขาดทักษะความชำนาญ/ประสบการณ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกษตรกรมีประสบการณ์การปลูกมันสำปะหลังค่อนข้างน้อยเฉลี่ย 13.76 ปี เมื่อเทียบกับอายุเฉลี่ย 48.38 ปี และจบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ทำให้ส่วนใหญ่เกษตรกรมีรูปแบบการปลูก และทักษะความรู้ต่างๆ ยังคงเป็นไปในลักษณะสืบทอดต่อกันมาจากบรรพบุรุษ

3) ด้านการส่งเสริมการเกษตร ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรมีปัญหาในระดับรุนแรงปานกลางทุกประเด็น ได้แก่ เจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอกับเกษตรกร การส่งเสริมการเกษตรน้อย ช่องทางการสื่อสารน้อย ประสิทธิภาพในการสื่อสารน้อย และขาดการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกษตรกรได้รับความรู้จากสื่อบุคคลโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง แต่ความรู้ที่ได้รับจากสื่อกลุ่มและสื่อมวลชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ทำให้เกษตรกรมีความต้องการที่จะได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรหรือจากสื่อบุคคลโดยตรงมากกว่า

ข้อเสนอแนะในการผลิตและการส่งเสริมมันสำปะหลังของเกษตรกร แบ่งเป็น 5 ด้าน ดังนี้

1) ด้านต้นทุนการผลิต ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรมีปัญหาเรื่องค่าสารเคมีราคาแพง และค่าจ้างแรงงานสูง ดังนั้นควรมีการควบคุมราคาปัจจัยการผลิต สนับสนุนปัจจัยการผลิต และอบรมให้ความรู้ในการลดต้นทุนการผลิตมันสำปะหลัง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษารายการยอมรับเทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกรในตำบลหนองกุ่ม อำเภอปอพลอย จังหวัดกาญจนบุรีของบุญชัยลักษณ์ กำเลิศทอง (2555: 100) พบว่า ด้านแรงงาน เกษตรกรร้อยละ 24.4 เสนอแนะว่าควรปรับให้ค่าจ้างแรงงานถูกลง

2) ด้านการตลาด ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรมีปัญหาจากราคาส่งผลผลิตต่ำ ดังนั้นรัฐบาลควรกำหนดราคารับซื้อหัวมันสด 2.50-3.00 บาทต่อกิโลกรัม ควรมีจุดรับซื้อที่มีมาตรฐาน เป็นธรรม และควรเพิ่มจุดรับซื้อที่เป็นของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษารายการยอมรับเทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกรในอำเภอสี่กิ้ว จังหวัดนครราชสีมาของสุพัตรา รัศมีณรงค์ (2550 : 71-72) พบว่า เกษตรกรร้อยละ 17.21 มีปัญหา

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

เกี่ยวกับการตลาดต้องผ่านโควตาพ่อค้าคนกลาง โดยเกษตรกรร้อยละ 9.83 ให้ข้อเสนอแนะ ให้องค์กรเกษตรกรดูแลการขายผลผลิต โดยการตั้งสมาคมผู้ผลิตมันสำปะหลังมาดูแล

3) ด้านภัยธรรมชาติ ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรมีปัญหาจากเกิดฝนแล้ง เกิดน้ำท่วม และพายุพัด ดังนั้นควรมีการประกันความเสียหายจากภัยธรรมชาติ ทำฝนเทียมและมีแหล่งน้ำ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษารายการยอมรับเทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกรในตำบลหนองกุ่ม อำเภอปอพลอย จังหวัดกาญจนบุรีของบุญลักษณ์ กำเลิศทอง (2555: 100) พบว่า ด้านดินและแหล่งน้ำ เกษตรกรร้อยละ 34.4 เสนอแนะว่า หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องควรทำฝนเทียมในช่วงฤดูแล้งหรือฝนทิ้งช่วง

4) ด้านเกษตรกร ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรมีปัญหาขาดการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับพื้นที่ ขาดความรู้ความสามารถในการจัดการ มีทัศนคติในทางลบต่อเทคโนโลยี และขาดทักษะความชำนาญ/ประสบการณ์ ดังนั้นควรอบรมให้ความรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ ในการผลิตมันสำปะหลัง ศึกษาดูงานแปลงปลูกมันสำปะหลังของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ แปลงต้นแบบหรือแปลงสาธิตของสถาบันการศึกษาหรือสถาบันวิจัยต่างๆ ซึ่งทำให้เกิดการนำไปปฏิบัติตามได้จริง

5) ด้านการส่งเสริมการเกษตร ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรมีปัญหาน้ำที่มิไม่เพียงพอกับเกษตรกร การส่งเสริมการเกษตรน้อย ช่องทางการสื่อสารน้อย ประสิทธิภาพในการสื่อสารน้อย และขาดการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ดังนั้นควรให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรให้ความรู้/อบรม/สาธิตเกี่ยวกับการผลิตมันสำปะหลังอย่างสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกร

1) ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ มีความรู้ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับอายุการเก็บเกี่ยวมันสำปะหลังที่เหมาะสม ดังนั้นควรให้ความรู้และเทคนิคในการปลูกมันสำปะหลังเพื่อให้ได้ผลผลิตสูง คือ ระยะเวลาการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสมกับพันธุ์ เพื่อให้ได้เปอร์เซ็นต์แป้งสูง เป็นต้น

2) ผลการวิจัยพบว่า พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังเกือบทั้งหมดเป็นพื้นที่ปลูกแบบอาศัยน้ำฝนอย่างเดียว ดังนั้นควรต้องมีการถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกรถึงความจำเป็นของการให้น้ำในแปลงปลูกมันสำปะหลัง ซึ่งสามารถทำให้ผลผลิตเพิ่มสูงได้

3) ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรเกือบทั้งหมดมีการถือครองที่ดินในการทำการเกษตรเป็นของตนเอง ดังนั้นควรต้องมีการถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกรถึงความจำเป็นของการปรับปรุงบำรุงดินในแปลงปลูกมันสำปะหลัง ซึ่งสามารถทำให้ผลผลิตเพิ่มสูงได้ รวมทั้งการใช้ประโยชน์ของที่ดินในระยะยาวต่อไป

1.2 ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริม

1) ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรได้รับความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลัง ในระดับน้อยที่สุด จาก เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานเอกชน (โรงแป้ง) การศึกษาดูงาน แปลงสาธิต และการสัมมนา ดังนั้นควรส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรได้เรียนรู้ประสบการณ์ และทักษะในการปลูกมันสำปะหลังอย่างถูกวิธีตามหลักวิชาการ ให้เกษตรกรได้เดินทางไปศึกษาดูงานแปลงปลูกมันสำปะหลังของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ แปลงต้นแบบหรือแปลง

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

สาริตของสถาบันการศึกษาหรือสถาบันวิจัยต่างๆ ตลอดจนให้มีการพบปะแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นกับนักวิชาการ
เจ้าหน้าที่ส่งเสริม และเกษตรกรต้นแบบ

2) ผลการวิจัยพบว่า จำนวนเจ้าหน้าที่มีไม่เพียงพอกับการให้บริการเกษตรกร ช่องทางการสื่อสารน้อย
ประสิทธิภาพในการสื่อสารน้อย และขาดการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ดังนั้นควรสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรทั้ง
ภาครัฐและเอกชนร่วมกันออกส่งเสริมแก่เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

1.3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนมากมีปัญหาเรื่องค่าสารเคมีราคาแพง และค่าจ้างแรงงานสูง ดังนั้น
รัฐบาลควรสนับสนุนปัจจัยการผลิตและปัจจัยสนับสนุนอื่นๆ ให้แก่เกษตรกรตามความเหมาะสม และควรได้จัดอบรมการ
ใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน และการจัดทำปุ๋ยอินทรีย์ให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลัง

2) ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนมากมีปัญหาเรื่องราคาผลผลิตต่ำ ดังนั้นรัฐบาลควรกำหนดราคารับซื้อ
หัวมันสด 2.50-3.00 บาทต่อกิโลกรัม และควรส่งเสริมให้เกษตรกรทำการรวมกลุ่มกันผลิตและขาย อันนำไปสู่อำนาจการ
ต่อรองราคาขายผลผลิตกับแหล่งรับซื้อได้

3) ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรได้รับความรู้ในระดับมากจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจากกรมส่งเสริม
การเกษตร (สำนักงานเกษตรอำเภอ/จังหวัด) ทำให้เกษตรกรมองข้าม ละเลย ไม่ติดตามข้อมูลข่าวสาร จากสื่อกลุ่มและ
สื่อมวลชนซึ่งเป็นประโยชน์มาก จึงจำเป็นที่ภาครัฐและเอกชนจะต้องเร่งเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่น่าสนใจในด้าน
เทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลังแก่เกษตรกรอย่างรวดเร็วและทั่วถึง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยถึงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจกับการผลิตมันสำปะหลังของ
เกษตรกร เพื่อให้ทราบว่า เกษตรกรผู้ผลิตมันสำปะหลังที่ให้ผลผลิตสูงหรือต่ำมีความสัมพันธ์กับสภาพทางสังคมและ
เศรษฐกิจหรือไม่ ซึ่งจะเป็นแนวทางในการพัฒนาการผลิตมันสำปะหลังให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2.2 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผลของระดับความรู้และการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลัง เพื่อให้
เจ้าหน้าที่หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง สามารถหารูปแบบหรือวิธีการส่งเสริมให้เหมาะกับระดับความรู้ของเกษตรกร และเกษตรกร
ยอมรับและนำไปปฏิบัติจริง และยังใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงหรือส่งเสริมการผลิตมันสำปะหลังของจังหวัดอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร (2554). *คู่มือนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ข้าว ข้าวโพด มันสำปะหลัง โครงการประกันรายได้
เกษตรกร ปี 2553/54* เรื่อง มันสำปะหลัง กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
คณะอนุกรรมการเตรียมความพร้อมภาคการเกษตรสู่ประชาคมอาเซียน (2556). *รายงานการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่อง
โอกาสสินค้าเกษตรไทยสู่ประชาคมอาเซียน* จัดโดยคณะอนุกรรมการเตรียมความพร้อมภาคการเกษตรสู่

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

ประชาคมอาเซียน และกองเกษตรอาเซียน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เมื่อวันที่ 16 - 18 กันยายน 2556 โรงแรม รามา การ์เด้นส์ กรุงเทพฯ.

ชนพัต น้อยเพ็ง .(2550). *การส่งเสริมการผลิตมันสำปะหลังเป็นพืชพลังงานทดแทนแก่เกษตรกรอำเภอตรอน จังหวัดอุดรดิตถ์*. (วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,นนทบุรี.

บุญยลักษณ์ กำเลิศทอง .(2555). "การยอมรับเทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกรในตำบลหนองกุ่ม อำเภอปอพลอย จังหวัดกาญจนบุรี" (วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช , นนทบุรี.

ปริญญารัตน์ ภูศิริและคณะ (2554) โครงการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลัง ปี 2554 กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร.

ประพิศ วรรณสังข์. (2551). "การผลิตและการตลาดมันสำปะหลังของเกษตรกร อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว" (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

เพชร ทวีวงษ์ .(2555). *การผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกรในอำเภอหนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี*(วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

สุพัตรา รัชนีรงค์ .(2550). "การยอมรับเทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกรในอำเภอสี่คิ้ว จังหวัดนครราชสีมา" วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน) (2557) *การปลูกและการดูแลรักษามันสำปะหลัง เรื่องวิธีการปลูก*. สืบค้นเมื่อ 8 พฤศจิกายน 2557 จาก http://kasetinfo.arda.or.th/arda/cassava/?page_id=337

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (2554) *ยุทธศาสตร์ที่ 1: การเพิ่มผลผลิตเฉลี่ย ต่อหน่วยพื้นที่ของประเทศ* สืบค้นเมื่อ 13/8/2558 จากhttp://www.thaitapiocastarch.org/pdf/nstda-tapioca_strategic_planning_2555-59.pdf

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร .(2557). *มันสำปะหลังโรงงาน : เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่* รายอำเภอ ปีเพาะปลูก 2556 .ค้นคืนวันที่ 20 สิงหาคม 2557 จาก <http://www.oae.go.th/download/prcai/DryCrop/amphoe/casava-amphoe56.pdf>

อำนาจ บุญณะ .(2552). "ความต้องการการพัฒนารูปแบบการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร อำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี" วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Taro Yamane (1973). *Statistics : An Introduction Analysis*. 3rd ed. New York : Harper and Row Publishers.